CONDIȚII DE MONITORIZARE A CURRICULA ȘCOLARE DIN PERSPECTIVA NOILOR EDUCAȚII

CONDITIONS FOR MONITORING SCHOOL CURRICULA IN THE PERSPECTIVE OF NEW EDUCATION

CZU: 37.01:373.016 **https://doi.org/10.59295/spd2025s.60**

Veronica CLICHICI
ORCID: 0000-0002-5047-7080
E-mail: veronica.clichici@usm.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This article reflects the praxiological relevance of scientific research through the conceptual analysis of "new educations" in the context of the taught and written school curricula; identifying the principles of monitoring school curricula from the perspective of "new educations"; establishing the conditions for monitoring school curricula from the perspective of "new educations", on the dimensions of Education for communication and mass media, Education for peace and cooperation. Thus, by determining the conditions for monitoring school curricula from the perspective of "new educations" in relation to school subjects, they have the mission to reconsider national school education as very important stages in preparing the young generation for a prosperous future.*

Keywords: *monitoring, school curricula, new education, communication and media education, education for peace and cooperation.*

INTRODUCERE

Secolul XXI este dominat de cercetare, inovație, creativitate prin noi modele și abordări ale dezvoltării contemporane. Prin finalități și prin conținut, *educația* necesită să se adapteze exigențelor și evoluțiilor realității naționale și internaționale și să contribuie la soluționarea problemelor cu care se confruntă diferitele societăți. Astfel, pe lângă dimensiunile/laturile tradiționale ale educației – educația intelectuală, educația morală, educația estetică, educația religioasă, educația fizică și educația tehnologică – au apărut, ca răspunsuri ale educației la problematica tot mai complexă a lumii contemporane, *noile educații* incluse în curricula școlare.

În contextul documentelor curriculare la nivel internațional dar și cel național, educația transpune răspunsuri la cerințele dezvoltării sociale prin două direcții [6, p. 109]:

- *conținuri educaționale* – care facilitează dezvoltarea curricula școlare axată pe competențe prin infuzarea, integrarea unor noi educații precum educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare etc.
- *filosofia educației* – care privește orientarea, dimensionarea și regândirea proceselor educaționale, totul pentru o cât mai bună integrare a tinerii generații într-o lume din ce în ce mai complexă și mai dinamică.

În acest sens, ***scopul*** cercetării vizează determinarea condițiilor de monitorizare a curricula școlare din perspectiva noilor educații, pe dimensiunile: educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare.

Obiectivele cercetării:

- analiza conceptuală a noilor educații în contextul curricula școlară predat și scris;
- identificarea principiilor de monitorizare a curricula școlară din perspectiva noilor educații;
- stabilirea condițiilor de monitorizare a a curricula școlare din perspectiva noilor educații, pe dimensiunile educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare.

MATERIAL ȘI METODĂ

În cadrul studiului științific au fost utilizate metode de cercetare: studierea documentelor curricula școlară, a literaturii de specialitate privind analiza descriptivă, sinteza pedagogică, metoda inductivă și deductivă.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

A trata despre *noile educaţii* înseamnă a defini *educaţia ca valoare perenă* a conştiinţei pedagogice [*Apud* 6, p.17-19]. Educația este invitată să pregătească într-o manieră activă, mai constructivă și dinamică, generația viitoare. Astfel, direcțiile modernizării curricula școlare din perspectiva noilor educații declanșează situații paradoxale în care se găsește și obstacolele de confruntare la nivel de monitorizare pe dimensiunile managerială și pedagogică.

Considerații generale privind noilor educații în contextul curricula școlară predat și scris

Primele deziderate comune, prevăzute în documentele europene erau educația pentru pace și cooperare, educația pentru democrație, educația ecologică, educația interculturală etc. Pentru Republica Moldova, de rând cu *noile educaţii* nominalizate de UNESCO, ar fi necesare de recunoscut, pe lângă educaţia pentru identitate şi educaţia pentru proprietate, confirma Vl. Pâslaru [6, p. 21], anume dimensiunile *educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare* - drept coordonate ale idealului uman ca fiind imperative în depășirea *crizei influenței războiului* din vecinătate, dar și *criza dezinformării populației* (*fake news* în limba engleză) prin mass-media și adicția față de consumerismul divertismentului ceea ce în comunicarea tinerilor întâlnim discursuri incoerente, vulgarizarea limbajului, impunerea şi promovarea anonimatului, inflaţia verbală cu maximă redundanţă, nereciprocitate, generalizarea monotoniei, iresponsabilitatea faţă de un cuvânt rostit, conştiinţa neangajării. În aceste condiții *noile educații* vin să pregătească un comportament adecvat, adică rațional care să atenueze

în parte *șocul viitorului.* Conform accepțiunilor pedagogice ale lui G. Văideanu, *noile educații* vizează noi conținuturi specifice, abordate ca răspunsuri concrete la fiecare problemă identificată.

În acest sens, au fost analizate *Curriculum scris* – un ansamblu de documente curriculare precum, Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2024-2025, aprobat prin ordinul MEC nr. 439/2025 [7] și curricula școlară la nivel național – pe dimensiunile *educația pentru comunicare și mass-media* [4], *educația pentru pace și cooperare*, unde am identificat abordarea conținutală a cestor dimensiuni educaționale în cadrul disciplinelor școlare cu statut obligatoriu și opțional, prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. ***Noile educații reflectat în curricula școlară***

Noile educații	***Discipline școlare***
• Educația pentru pace și cooperare	*Obligatorii:* Istorie, Geografie, Limbă și literatură română, Limbi străine (moderne), Educație muzicală, Educație plastică, Educație fizică, Educație moral-spirituală. *Opționale:* Religia; Educație pentru dezvoltarea comunității; Educație interculturală; Educație pentru toleranță; Educație electorală (cl. IX); Istoria trăită – istoria povestită (cl. VI-XII); Holocaust: istorie și lecții de viață; Învățăm a gândi și a acționa strategic; Arta comportamentului moral (cl. V-IX);
• Educația pentru comunicare și mass-media;	*Obligatorii:* Limbă și literatură română, Limbi străine (moderne), Istorie, Geografie Matematică, Educație moral-spirituală *Opționale:* Educație pentru media; Educație interculturală; Intelegența emoțională în comunicare (cl. V-IX); Arta comunicării narative prin video (cl. VI-IX); Educație prin film. O lume de văzut;
Decade tematice din perspectiva noilor educații	***Linii valorice ale noilor educații***
• Decada educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului (luna Decembrie)	*La alegere:* Cetățeanul responsabil; Forumul copiilor apărători ai drepturilor omului; Declarația drepturilor omului ***Educație media;*** Educație juridică; Norme vs responsabilități ... etc
• Săptămâna Educației pentru valorile general umane (luna Mai)	*Obligatoriu:* Zilele Europei; ***Educație pentru pace***; Valorile general-umane, Uniunea Europeană ... etc.

Necesitatea asigurării integralizării *noilor educații* la nivel formal–nonformal–informal au devenit actuală în paradigma reformelor curriculare. Prin urmare, *noile educații* reprezită deziderate de extindere și aprofundare a dimensiunii axiologice a „educației formale-nonformale-informale în învățământul preuniversitar, dar și universitar" [2], prin prisma decadelor tematice cross-curriculare.

Așadar, constatăm perspectiva de abordare a *noilor educații* (Educația pentru dezvoltare durabilă; Educația pentru cetățenie globală; Educația financiară; Educația antreprenorială și inovarea; Educația pentru competențe digitale și inteligență artificială; Educația pentru media; Educația pentru egalitate și incluziune; Educația pentru sănătate și stare de bine; Educația pentru pace) și în Proiectul Cadrului de referință al Curriculumului Național – un document de politici educaționale în variantă de proiect elaborat în 2025 [9], care vor constitui răspunsuri la problematica lumii contemporane. Acest document propune modul preponderent de integrare a *noilor educații*, prin Curriculumul Național, drept resurse pentru reconstrucția conținuturilor procesului de învățământ care pot fi valorificate prin demersuri infuzional, modular, disciplinar, interdisciplinar și transdisciplinar adaptate după S. Cristea [3, p. 254-255]. Prin urmare, au fost sintetizate dimensiunile *Educația pentru media* care este sinonimă cu *Educația pentru comunicare și mass-media*, de asemenea *Educația pentru pace* care este sinonimă cu *Educația pentru pace și cooperare* – potrivit cercetărtorului G. Văideanu [10] - și s-a constatat că ambele dimensiuni din perspectiva *curriculumului predat* se va implementa, conform a trei dimensiuni [9, p.29]:

a) infuzional, realizabil de fiecare profesor prin exemplificări, aplicații, studii de caz propuse în cadrul activităților didactice curente, posibil la toate disciplinele (în mod special la geografie, chimie, fizică, biologie, istorie etc.);
b) disciplinar, realizabil prin includerea în planul de învățământ a unor noi discipline opționale (educație pentru pace, educație pentru media);
c) interdisciplinar și transdisciplinar, realizabil prin sinteze, activități organizate nonformal etc. (decade tematice etc.).

L.Antonesei afirma că „Trebuie să privim noile educații nu ca dimensiuni izolate, ci în multiplele lor relații de tip sistemic și din perspectiva efectului de viitor" [apud 5, p. 19]. În cele ce urmează, ne vom axa pe relevanța cercetării a liniilor valorice *Educația pentru comunicare și mass-media*, *Educația pentru pace și cooperare* ca fiind mai puțin diseminate praxiologic în monitorizarea și dezvoltarea continue și ciclice a curriculumului școlar.

În curricula școlară din perspectiva noilor educații, linia valorică a ***educației pentru comunicare și mass-media*** integrată sistemic în disciplinele școlare, decade tematice la nivel formal-nonformal-informal își propune elevilor formarea unei atitudini selective și responsabile față de informație; formarea competenței comunicative și a capacității de a comunica; formarea personalității axiologice pentru o *cultură a comunicării* inclusiv și în mediul mediatic prin:

- a gestiona corect și adecvat mesajele mediatice;

- a decripta operativ sensurile diferitelor informații mediatice;
- a selecta și adecva sursele informaționale în consonanță cu valorile adevărului, dreptății, frumuseții etc. [5, p.21].

Or, tocmai această educație duce la modelarea personalității individului până la o fină cizelare care permite acestuia integrarea cu succes în mediul ambiant, social, cultural, profesional.

Tot în curricula școlară din perspectiva noilor educații, linia valorică a ***educației pentru pace și cooperare*** își propune să transmită elevilor o *cultură a păcii*.

Activitatea *educație pentru pace* cu statut obligatoriu (dar, lipsește acest curriculum opțional la nivel național!) pentru instituțiile de învățământ organizată în cadrul săptămânii Educației pentru valorile general umane în luna mai, 2025 își are prioritar următoarele directive:

- eliminarea și anihilarea propagandei agresive, războinice, prin combaterea atitudinilor ostile, agresive, xenofobe, rasiste etc.;
- promovarea, formarea și încurajarea unor atitudini cooperante între indivizi, comunități, popoare care au la bază cultivarea empatiei, a iubirii și dăruirii față de semenii noștri.

Potrivit lui J. Deloros, UNESCO militează activ în favoarea păcii – contribuind la o cultură a păcii – și a înțelegerii reciproce, evidențiind valoarea educației „ca manifestare a spiritului conviețuirii armonioase, un rezultat al dorinței de a trăi împeună, ca membrii activi ai statului mondial, gândind și acționând pentru binele generațiilor viitoare" [apud 5, p. 23].

Aspecte ale monitorizării curricula școlară din perspectiva noilor educații – pe dimensiunele educația pentru media și educația pentru pace

Monitorizarea implementării curricula şcolare din perspectiva *noilor educații* semnifică urmărirea sistematică şi continuă a modului în care sistemul şi procesul de învăţământ se comportă în raport cu modificările propuse [8, p.149]. În ceea ce priveşte procesul de învăţământ, se disting trei tipuri de monitorizare: *administrativă*, *formativă*, *pilotajul randamentului şcolar.*

Monitorizarea implementării curricula școlare din perspectiva *noilor educații* reprezintă un proces de observare continuă a activităţilor didactice organizate pentru implementarea curricula la o disciplină școlară cu satut obligatoriu sau la alegere, precum *educația pentru media, educația pentru pace*. A monitoriza înseamnă a verifica în ce mod activităţile desfăşurate progresează pentru atingerea finalităților specificate în curricula școlară.

O componentă prioritară în determinarea condițiilor de monitorizare a curricula școlare din perspectiva *noile educații* sunt respectarea următoarelor principii [9, p.48]:

- *principiul validității:* în procesul de monitorizare se utilizează instrumente care măsoară nivelul de competență profesională în aplicarea documentelor curriculare;

- *principiul fiabilității:* consecvența măsurărilor aplicate în procesul de monitorizare ce oferă recomandări coerente și stabile;
- *principiul respectului reciproc*: procedurile de monitorizare respectă demnitatea și drepturile celor care facilitează procesul de monitorizare și ale celor care sunt monitorizați;
- *principiul echității:* monitorizarea este corectă, fără a afecta procesul educațional firesc desfășurat de cadrul didactic la disciplina școlară;
- *principiul transparenței:* participanții primesc în prealabil informații explicite, exacte și clare despre scopul, activitățile, perioada și instrumentele monitorizării; rezultatele/ concluziile/ constatările monitorizării sunt discutate constructiv/ argumentat între participanți;
- *principiul aplicabilității:* modalitatea, formele și instrumentele (grile, fișe, chestionare) aplicate în procesul de monitorizare sunt clare, accesibile pentru diferiți actori educaționali responsabili de monitorizare, având în vedere diferite resurse și timp disponibil.

Scopul principal al monitorizării curricula școlare din perspectiva noilor educații este a ajuta cadrele didactice să reflecteze asupra activităţilor pe care le organizează la clasa de elevi, să aprecieze cât de eficace sunt activităţile didactice și educative realizate şi să determine ce schimbări sunt necesare pentru ca elevii să demonstreze rezultate școlare relevante.

În Cadrul de Referință al Curriculumului Național [1, p.71] este determinat concret sistemul de condiţii cu privire la implementarea şi monitorizarea curricula şcolare care poate fi abordat și din perspectiva *noilor educații*, astfel:

- *Prima condiţie*: crearea cadrului motivaţional pentru toţi participanţii implicaţi în implementarea şi monitorizarea curricula şcolare din perspectiva noilor educații (*educația pentru media* sau *educația pentru pace*).
- *A doua condiție*: aspectul organizaţional al procesului de implementare a curricula şcolare din perspectiva noilor educații (*educația pentru media* sau *educația pentru pace*), pe niveluri: naţional, raional/ municipal şi institutional.
- *A treia condiție*: pregătirea/formarea cadrelor didactice şi a celor de conducere/ manageriale.

CONCLUZII

Argumentele noastre privind procesul de monitorizare a curricula școlare din perspectiva *noilor educații* – în special pe dimensiunile *educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare* mai ridică unele probleme ale condițiilor metodologice de monitorizare a acestora:

- în ce măsură curricula școlară pe dimensiunile *educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare*, uneori, rămân doar niște tipuri de educații în cadrul trunchiului *noilor educații* și nu se constituie ca o realitate astringentă a prezentului la nivel de atitudine și valori general-umane?

- sunt *educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare*, în parteneriat școală-comunitate locală, o reacție constructivă în raport cu statutul actual al cetățeanului activ și al educației în general?
- în ce formă sunt prezentate *educația pentru comunicare și mass-media, educația pentru pace și cooperare* în societatea actuală la nivel național – în general practicile educative ale acestora – și ce influență au asupra personalității elevului?

Prin condițiile de monitorizare a curricula școlare din perspectiva *noilor educații* în raport cu disciplinele școlare, au misiunea de a reconsidera învățământul școlar ca etape foarte importante în pregătirea tinerei generații pentru un viitor prosper.

REFERINȚE:

1. *Cadrul de referinţă al curriculumului naţional* /aut.: Vl. GUŢU, N. BUCUN, A. GHICOV [et al.] ; coord.: L. POGOLŞA, V. CRUDU ; experţi intern.: C. FARTUŞNIC, D.P. FUNERIU; MECC al Rep. Moldova. Chişinău: Lyceum (F.E.-P. "Tipografia Centrală"), 2017. 89 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.
2. *Codul Educației al Republicii Moldova.* În Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro [Accesat: 10.05.2025].
3. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău : Editura Litera Internațional, 2000. 398 p. ISBN 973-9355-51-X; 9975-74-248-3.
4. *Curriculum pentru disciplina opțională „Educație pentru media"* (clasele VII-VIII). Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 792 din 25.05.2018, MECC al Rep. Moldova. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_educatie_pentru_media_gimnaziu.pdf [Accesat: 20.04.2025].
5. MARINESCU, M. *Noile educații în societatea cunoașterii.* Ed. a II-a, rev. și adăug. București: Pro Universitaria, 2023. 313 p. ISBN 978-606-26-1669-4.
6. HADÎRCĂ, M. (coord.). *Perspectiva axiolgică asupra educației în schimbare*. /aut. Vl. PÂSLARU, T. CALLO, I. CREȚU [et. al.]. Chișinău: Print Caro, 2011. 180 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
7. *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2024-2025*, aprobat prin ordinul MEC al Rep. Moldova nr. 439/2025. Disponibil:https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_mec_cu_privire_la_planul_cadru_pentru_2024-2025ro.pdf [Accesat: 20.02.2025].
8. POGOLŞA, L., GUȚU, Vl. *Managementul curriculumului școlar.* În „Managementul educațional: Ghid metodologic". Chișinău: CEP USM, 2013. 533 p. ISBN 978-9975-71-413-6.
9. *Proiectul Cadrului de referință al Curriculumului Național* /aut.: V. ANDRIȘCHI, A. GREMALSCHI, M. MARIN [et al.] ; coord.: V. OLARU, A.

ȚÎBULEAC; MEC al Rep. Moldova, 2025. 54 p. Disponibil: https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-cadrului-de-referinta-al-curriculumului-national/13875 [Accesat: 15.04.2025].

10. VĂIDEANU, G. *UNESCO – 50. Educație.* București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996. 149 p. ISBN 973-30-4820-8.

N.B. *Articolul este realizat în cadrul subprogramului (2024-2027) „Teoria și metodologia monitorizării și dezvoltării continue și ciclice a curriculumului școlar”, cifrul 011401.*